

СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто проблему сутності та типів політичної стабільності. Висвітлено основні особливості політичної стабільності.

Ключові слова: політична стабільність, тип політичної стабільності, політична система, суспільний розвиток, порядок, демократія.

Abstracts

The problem of the essence and types of political stability is considered. The main features of political stability are highlighted.

Key words: political stability, type of political stability, political system, social development, order, democracy.

Вступ

На сучасному етапі розвитку суспільних відносин політична стабільність є одним із основних об'єктів політологічного аналізу, який зазнає значних викликів у контексті глобалізації, а у випадку пострадянських суспільств – ще й системної політичної і соціально-економічної кризи перехідної доби.

Поняття стабільності, з огляду на стрімкий суспільний розвиток, є доволі багатоаспектним та може вживатись у різних значеннях. У сучасному науковому дискурсі під терміном “стабільність” (від лат. *stabilis* – постійний, стійкий) найчастіше розуміють сталість розвитку певних елементів, яка дає їм змогу повноцінно і без перешкод функціонувати впродовж тривалого часу. Стабільність як властивість, що визначає ефективність функціонування та життєдіяльності, виявляється у всіх сферах життя суспільства. З погляду соціо-гуманітарних дисциплін стабільність зазвичай розглядається не як абстрактне поняття, а у прив'язці до певної сфери життя суспільства: економічної, політичної, культурної тощо [1].

Результати дослідження

Політична стабільність є одним із вимірів соціальної стабільності. Це “такий стан співвідношення соціальних груп і політичних сил, за якого жодна з них не може істотно змінити політичну систему в своїх інтересах, тобто забезпечується її статус-кво”. Така рівновага продукується і відтворюється через складний механізм вертикальних (внутрішніх) і горизонтальних (зовнішніх) зв'язків політичної системи. У першому випадку йдеться про рівновагу складових політичної системи і взаємодію між її інститутами, а у другому – взаємодію всієї політичної системи з іншими системами соціуму [2]. Також, політичну стабільність можна трактувати її як систему зв'язків між різними політичними суб'єктами, для якої характерні цілісність і здатність ефективно реалізовувати свої функції [3].

Політична стабільність є суб'єктивним явищем і для її застосування повинна бути наявна ефективна база функціонування політичної системи, тому її можна розглядати як:

– впорядкованість суспільних відносин, злагоджене функціонування різних елементів суспільної системи. Такий стан забезпечується завдяки налагодженим взаємозв'язкам між цими елементами;

– баланс різних політичних сил та інтересів. На думку А. Крапа, застосування такого підходу для аналізу соціально-політичних явищ може викликати певні складнощі, оскільки в політиці частіше, ніж в інших сферах життя, утворюється меншість, лідери якої закономірно прагнуть до зосередження у своїх руках максимальної могутності (ресурсів, важелів впливу тощо) і домінування;

– прояв демократичної форми правління. Зокрема, на думку американського політолога Р. Даля, стабільність пов'язана з основними елементами демократії: публічне змагання за голоси виборців і

розширення участі у політичному процесі громадян;

– відсутність у суспільстві реальної загрози нелегітимного насилля або ж наявність у держави можливостей подолати його у кризових умовах [1].

Характерними особливостями політичної стабільності є:

1. Політична стабільність має поліваріантну природу і виявляє себе на всіх рівнях та підсистемах політичної системи (з перспективи інституційної підсистеми – стабільність характеризується стадіальною та ефективною діяльністю ключових системних інститутів (державного апарату, політичних партій, організацій) і взаємостосунками між ними; у нормативній підсистемі стабільність виявляється у збалансованому регулятивному впливі та існуванні широкої і гнучкої системи нормативно-правового поля держави; у культурній підсистемі стабільність проявляється у високому рівні політичної культури; у функціональній підсистемі стабільність виражається у ефективності застосування способів та засобів реалізації влади; у комунікативній підсистемі прояви стабільності характеризуються налагодженими формами взаємодії влади та суспільства, наявністю ефективних та стійких способів співпраці та зворотного комунікативного зв'язку на всіх рівнях) [1].

2. Політична стабільність є динамічним утворенням, яка проявляє себе в процесі хвилеподібних коливань політичної системи, наявних викликів і відповідних реакцій на них з її боку.

3. Політична стабільність є якістю, що виявляється під час функціонування політичної системи і, одночасно, наслідком цього функціонування. Політична система держави повинна гарантувати політичну стабільність.

4. Головне в політичній стабільності – це забезпечення порядку, що виявляється через ефективність діяльності владних структур, їх легітимності та постійності норм і цінностей політичної культури [2].

5. Важелем впливу на політичну стабільність є масова підтримка політичної влади з боку суспільства. Така підтримка залежить від стійкості позитивних думок та оцінок, які свідчать про схвалення суспільством діяльності владних структур. Підтримка та схвалення з боку населення запобігає конфліктам, свідчить про консолідованість населення та є показником ефективності функціонування політичної системи [1].

6. Протилежним до явища політичної стабільності є нестабільність. На думку А. Крапа, конкретні вияви нестабільності залежать від співвідношення політичних сил, особливостей процесу прийняття рішень. Дестабілізація демократичної форми правління внаслідок об'єктивних для неї загроз залежить від декількох обставин. Насамперед велике значення має наявність або відсутність глибоких “розколів” у суспільстві, тобто, культурних, ідеологічних і соціально-економічних конфліктів.

Зважаючи на те, що політична стабільність є одночасно результатом узгодження принципів та інтересів суспільства в межах певної політичної системи, окремі науковці також виділяють:

– абсолютну (повну) політичну стабільність, яка розглядається як певна абстракція, оскільки не існує реальних механізмів для її реалізації. Теоретично така стабільність може бути втілена в межах абсолютно замкнутих політичних систем, які не взаємодіють із зовнішнім середовищем. Стосовно демократичних режимів втілення такої стабільності є неможливим.

– статичну стабільність, яка характеризується сталістю, непорушністю політичних традицій та установок. Така стабільність заснована на уявленні про необхідність збереження консервативних традицій, створення стереотипів політичної поведінки та панівної ідеології.

– динамічну політичну стабільність, що є живою, конструктивною основою для функціонування та самовідтворення демократичних режимів. Зміни, що відбуваються в межах демократій, пов'язані з процесом політичної наступності та здатності таких відкритих систем реагувати на внутрішні та зовнішні впливи.

– стагнаційну стабільність – характеризується застоєм, згортанням політичних змін та процесів, розпадом структур політичного життя. Така політична система приречена на розпад, припинення політичного розвитку та політичного регресу загалом .

– консолідаційну стабільність. Такий тип політичної стабільності характерний для демократичних режимів, що заснований на суспільній згоді та громадянському мирі. Політична консолідація є основою для функціонування демократичних режимів, адже передбачає прогресивний розвиток політичної системи та є одним із механізмів забезпечення динамічного відтворення всіх її складових.

В ширшому значенні стабільності доцільно також розрізнити її внутрішню та зовнішню складову. Внутрішня складова містить параметри системи, які ми розглянули, – стабільність у суспільному

житті, у структурі політичної системи, відсутність внутрішньополітичних конфліктів. Зовнішня складова передбачає відсутність зовнішньополітичних конфліктів та напруження у міжнародному середовищі, а також суто політична складова, яка містить побудову ефективної системи колективної безпеки, скорочення ядерних озброєнь, розроблення та реалізація основних принципів мирного співіснування та стабілізації міжнародних відносин [1].

Висновки

Розглянено політичну стабільність як характеристику політичної системи, оцінка і об'єктивний стан якої відображається у знанні, ставленні, установках та поведінці населення як соціально-демографічного і політично-соціального агента на мікро- та макрорівнях функціонування суспільства.

На основі розглянутих підходів до політичної стабільності, встановлено, що політична стабільність – багатогранний феномен, який на сучасному етапі розвитку політичної науки є все ж мало дослідженим. Стабільність як якісна властивість політичної системи та ознака сталого і динамічного демократичного розвитку проявляє себе на всіх рівнях політичної ієрархії держави та характеризується багатьма параметрами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Яворський М. Політична стабільність: сутність та основні підходи до класифікації. Львів : Національний університет «Львівська політехніка» 2017. 6с.
2. Кіянка І. Б. Політична стабільність: суть і основні засоби її досягнення в Україні : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Львів : Львів нац. ун-т ім. І. Франка, 2003. 18 с.
3. Крап А. П. Сутність політичної стабільності URL: http://www.ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11737/1/24_18Ukr_nac_ideya.pdf.

Слюсар Ірина Олександрівна – студентка групи БМ-206, Факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: sliusaririna@gmail.com

Корнієнко Валерій Олександрович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Sliusar Irina – Faculty of Civil Engineering, Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: sliusaririna@gmail.com

Kornienko Valerii – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com